

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ДЕЛО BOLDEA срещу РУМЪНИЯ (AFFAIRE BOLDEA с. ROUMANIE), Жалба № 19997/02

Решение на Трето отделение от 15 февруари 2007 г.

чл.6 - право на справедлив съдебен процес - нарушение

Правото на справедливо гледане на делото, гарантирано от член 6 §1 от Конвенцията, включва и правото на страните да изразяват становища по тяхното дело, каквито считат за подходящи, на които съдът трябва аргументирано да отговори. Висшестоящият съд трябва наистина да разгледа съществените въпроси, които са повдигнати пред него, а не да се задоволява само да препотвърди заключенията на по-низшестоящия съд.

чл. 10 - свобода на изразяване - нарушение

За да се защитят конкуриращи се интереси, каквито са свободата на изразяване и свободата на дискусия, от съществено значение е да бъдат осигурени справедливият съдебен процес и равнопоставеността на страните. Липсата на мотиви в постановените решения не може да не доведе и до нарушение на член 10, когато жалбоподателят е доказал истинността на своите твърдения, но съдът не се е произнесъл по тях.

ФАКТИТЕ

Жалбоподателят е доцент във факултета по автоматика и информатика на Политехническият университет на Тимишоара. На 9 март 2001 г. по време на заседание на преподавателите от катедрата по информатика на факултета деканът му засяга въпроса за плагиатството по повод научни публикации на A.S и на L.P., излезли през декември 2000 г., както и по повод други докторски дисертации и научни публикации. На фона на общото недоволство от публикациите в катедрата, редица преподаватели изказват становището си относно предполагаемото плагиатство. Те констатираат, че двамата автори ползват много от тезите, изложени в докторската дисертация на N.P. Единствено обаче жалбоподателят заявява, че въпросните научни публикации са плагиатство.

На 9 май 2001 г. A.S. и L.P. внасят отделни частни жалби за клевета срещу жалбоподателя, за когото твърдят, че ги е обвинил в плагиатство на заседанието, състояло се на 9 март 2001 г. С решение от 27 ноември 2001 г. първоинстанционният съд на Тимишоара оправдава жалбоподателя по силата на чл. 10 б) от Наказателно-процесуалния кодекс, но го осъжда да заплати административна глоба от 500 000 румънски леи (приблизително 20 евро) по силата на чл. 18 от Наказателния кодекс във връзка с чл. 91 : „(1) Не представлява нарушение деяние, преследвано от

наказателния закон, ако не е налице изискуемата степен на тежест за наличието на дадено нарушение и ако то е маловажно, поради минималното накърняване на една от охраняваните от наказателния закон ценности, и на конкретното й съдържание (...). (3) Прокурорът или съдът налага за подобно деяние една от предвидените в чл. 91 административни санкции.“

На 3 декември 2001 г. жалбоподателят подава жалба срещу решението на първоинстанционния съд. Главното основание в нея е отсъствието на мотиви в постановеното решение въз основа на представените по време на производството доказателства както от него самия, така и от тъжителите, още повече че той е можел да се възползва от довода за истинност, предвиден в чл. 207 от Наказателния закон. Той се позовава и на факта, че първоинстанционният съд се ограничава с констатацията за неговата злонамереност, без да се опре на никакви доказателства и без изобщо да вземе под внимание законодателството за авторските и сродните им права. С решение от 22 март 2002 г. Окръжният съд на Тимиш отхвърля жалбите и на двете страни.

ПРАВОТО

чл.6 § 1 от Конвенцията

Жалбоподателят се позовава на член 6 § 1 от Конвенцията и се оплаква, че делото му не е гледано справедливо, като твърди, че е осъден да заплати административна глоба при липса на каквото и да е съответно доказателство и без съдилищата да са отговорили на изложените от него аргументи.

1. Съдът припомня, че правото на справедливо гледане на делото, гарантирано от член 6 § 1 от Конвенцията, включва между другото и правото на страните да изразяват становища по тяхното дело, каквито считат за подходящи. Тъй като Конвенцията не гарантира теоретични или илюзорни права, а конкретни и ефективни права то това право не може да бъде считано за ефективно, ако тези становища не бъдат наистина „чути“, тоест разгледани от съответния съд. С други думи член 6 предполага по-специално „съдът“ да извърши подходяща оценка на становищата, аргументите и представените доказателства от страните, освен да оцени значението им.

2. Освен това понятието за справедливо гледане на делото изисква националният съд само накратко да изложи мотивите за своето решение, било като включи изложените от по-низшестоящия съд мотиви или по друг начин, наистина да е разгледал съществените въпроси, които са повдигнати пред него, а не да се задоволява само да препотвърди чисто и просто заключенията на по-низшестоящия съд

В действителност по принцип не е задача на Съда да се произнася по фактически и правни грешки, допуснати от националният съд, тъй като тълкуването на вътрешното законодателство е от компетентността преди всичко на националните власти, и по-специално на съдилищата. В настоящото дело обаче Съдът отбелязва, че първоинстанционният съд не тълкува всички определящи за дадено нарушение елементи и не анализира представените от жалбоподателя доказателства, което щеше да му даде възможност в дадения случай мотивирано да отхвърли тези, които прецени за недопустими.

33. Нещо повече, съдът, който се произнася по жалбата на жалбоподателя, не отговаря на основанията за обжалването, които по-конкретно са липсата на мотиви в постановената на първа инстанция присъда. В действителност дори ако задължението да мотивират решенията си, което член 6 § 1 налага на съдилищата, да не се подразбира като изискващо подробен отговор на всеки довод, то се налага констатацията, че в дадения случай Окръжният съд на Тимиш се позовава само на мотивите в решението на първоинстанционния съд. Дори ако се приеме, че обосновката представлява ползване на мотивите на по-низшестоящия съд, то е трябвало да има мотивирано подробно и пълно решение на първоинстанционния съд, за да може започнатото срещу жалбоподателя производство да се окачестви като справедливо. В дадения случай обаче, както бе констатирано по-горе, това липсва.

34. Тези елементи са достатъчни за Съда, за да приеме, че жалбоподателят има основание да твърди, че решенията на първоинстанционния съд на Тимишоара и на Окръжният съд на Тимиш не са достатъчно мотивирани и че в неговия случай присъдата му да заплати административна глоба не е постановена в справедлив съдебен процес. Допуснато е нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

чл.10 от Конвенцията

35. Свободата на изразяване на мнение е един от съществените фундаменти на демократичното общество, едно от първостепенните условия за неговия напредък и за развитието на всеки. При условията на член 10 § 2, тя се отнася не само до „информация“ или „идеи“, които се приемат благосклонно или се считат за безобидни или неутрални, но и до такива, които обиждат, шокират или смуцават: това налагат плурализъмът, търпимостта и духът на откритост, без които няма „демократично общество“. Както е предвидено в член 10, тя подлежи на изключения, които обаче следва да се тълкуват стеснително, като освен това необходимостта от каквито и да са ограничения трябва да бъде убедително доказана

36. Прилагателното „необходими“ по смисъла на член 10 § 2 предполага „належаща обществена нужда“. Договарящите държави се радват на известна свобода на преценка относно наличието на такава нужда, но тя е дублирана и от европейски контрол както по отношение на закона, така и по отношение на прилагащите го решения, дори и тези, постановени от независим съд. Съдът, следователно, е компетентен да се произнася като последна инстанция по въпроса дали едно „ограничение“ е съвместимо със свободата на изразяване на мнение, защитено в член 10.

37. Жалбоподателят не оспорва, че осъждането му да заплати административна глоба и да поеме разноските по делото се основава на вътрешното право, което е било допустимо и предвидимо.

38. Безспорно е, че намесата е „предвидена в закона“.

iii. Имала ли е намесата легитимна цел

39. Съдът отбелязва, че намесата е преследвала легитимна цел по смисъла на член 10 § 2, а именно защитата на репутацията на други, а именно тази на неговите двама колеги, които жалбоподателят е обвинил в плагиатство.

iv. Била ли е необходима намесата в едно демократично общество?

40. В настоящото дело националните съдилища преценяват, че жалбоподателят е накърнил честта и публичния образ на своите колеги, вменявайки им конкретни действия като плагиатство. Поради това е необходимо да се разгледа дали представените от националните власти мотиви, за да се обоснове присъдата на жалбоподателя, са релевантни и достатъчни.

41. Тук заслужава да се припомни трайната практика на Съда, според която, за да се прецени има ли „належаща обществена нужда“, с която може да се обоснове намеса в упражняването на свободата на изразяване, внимателно трябва да се прави разлика между факти и оценъчни съждения. Ако материалността на първите може да се докаже, то последните не се поддават на доказване на тяхната точност

42. Най-напред Съдът отбелязва, че твърденията на жалбоподателя са сериозни, доколкото те обвиняват двама негови колеги, че са плагиатствали, но те почиват на фактическо основание. В този смисъл Съдът отбелязва, че по време на заседание на преподавателите от катедрата по информатика на факултета деканът на факултета повдига въпроса за предполагаемо плагиатство по повод статиите на A.S и на L.P., публикувани през декември 2000 г., както и по повод други докторски дисертации и научни изследвания. Участниците в заседанието изразяват възмущение от това, че са ползвани голям брой чужди тези и липсва собствен принос, като дори се стига до устно предупреждение към авторите. Следователно твърденията на жалбоподателя, опирайки се най-малкото на очевиден случай, не са били лишени от основание и не са използвани за клеветническа кампания срещу неговите колеги. Съдът констатира също така, че казаните думи не се отнасят до аспекти от личния живот на A.S. и на L.P, а до поведение в качеството им на преподаватели.

43. Съдът счита също така, че е важно да се анализира съдържанието на казаните от жалбоподателя думи на фона на преобладаващата тогава атмосфера в катедрата по информатика на Тимишоара. В тази връзка става ясно, че има общо недоволство срещу неотдавнашни публикации, изготвени в рамките на катедрата и че се провежда заседание, свикано от декана на факултета. Ставало е дума без съмнение за тема от общ интерес за катедрата, на което нейните членове са поканени да вземат отношение. Поради това Съдът счита, че твърденията на жалбоподателя са само негово професионално мнение, изразено в рамките на тази среща.

44. Освен това, Съдът отбелязва, че става дума за устни изявления, направени по време на заседание, което отнема възможността на жалбоподателя да ги преформулира, да ги изглади или да ги оттегли.

45. Друг фактор, който в дадения случай има своята тежест, е поведението на жалбоподателя по време на наказателното производство срещу него. Съдът отбелязва, че жалбоподателят се интересува от процеса, присъства на всички заседания на първоинстанционния и на окръжния съд. Той мотивира жалбата си, внася писмени становища, на всички етапи на производството представя доказателства, за да подкрепи твърденията си или за да ги постави на достатъчна фактологична основа. Всичко това доказва, че жалбоподателят е действал добросъвестно.

46. В допълнение Съдът отбелязва, че съдилищата не разглеждат представените от жалбоподателя доказателства по време на съдебните заседания. Така, макар жалбоподателят да е доказал истинността на своите твърдения и да е представил

документи в тяхна подкрепа, съдилищата не се позовават на тях. Жалбоподателят изтъква този пропуск в жалбата си, но окръжният съд не се произнася по тази точка.

47. Предвид казаното, за да се защитят конкуриращи се интереси, каквито са свободата на изразяване и свободата на дискусия, от съществено значение е в известна степен справедливият съдебен процес и равнопоставеността на страните да бъдат осигурени. Съдът констатира вече, че липсата на мотиви в постановените по това дело решения лишава производството по частна жалба за клевета от справедливост в нарушение на член 6 § 1. За да прецени съразмерността на намесата с оглед на член 10, Съдът следва да отчете и трудностите, пред които жалбоподателят е бил изправен. В действителност, ако главният въпрос, който се поставя в контекста на член 6, е въпросът за справедливия характер на производството по обвинения от наказателно естество, отправени срещу жалбоподателя, то оплакването на жалбоподателя по член 10 се отнася до последствията от осъждането му за упражняване на свободата му на изразяване на мнение.

В настоящото дело липсата на мотиви в постановените от националните съдилища решения не може да не доведе и до нарушение на член 10.

48. Предвид изложените по-горе съображения Съдът счита, че националните власти не представят релевантни и достатъчни основания, за да обосноват осъждането на жалбоподателя да заплати административна глоба и да поеме разноските по делото, направени от тъжителят. Това осъждане не отговаря следователно на „належаща обществена нужда“.

Следователно има нарушение на член 10 от Конвенцията.